

2. ВІД ДОСЛІДЖЕННЯ ДО ІННОВАЦІЇ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ПІДХОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ

I.M. Ненно,

*Одеський національний університет імені Іллі Мечникова,
Україна, 65058, м. Одеса, Французький бульвар 24/26, офіс 2-н,
e-mail: inyenko@onu.edu.ua*

ОГЛЯД ДІЄВОЇ МАШИНИ ТРАНСФЕРУ ІДЕЙ ДО СУСПІЛЬСТВА

Дослідження є результатом виконання проекту “Університети для інновацій”.

Автономія університетів потребує диверсифікації джерел фінансування досліджень, заміщення державного фінансування ВНЗ. Довгостроковою метою автономії є повне відшкодування коштів, витрачених на дослідження. Для виконання цієї мети університети перетворюються на машину трансферу ідей науковців до промисловості та суспільства у вигляді впроваджених інновацій. Дієва машина, яка спроможна виконувати ці функції має такий вид (рис. 1).

Поєднання сумісних інтересів замовників (інвесторів, “бізнес-янголів”) і винахідників та усунення страхів дасть змогу стати дієвою машиною трансферу ідей університету до суспільства. Як свідчить досвід проекту “Університети для інновацій”, реальність роботи такої машини можлива у разі побудови як інноваційної культури, так і інноваційної інфраструктури.

В ЄС підтримка інноваційної культури триває у вигляді низки стратегічних заходів від 1996 р. до 2009 р., коли відзначався рік Європейської творчості та інновацій [1]. Імплементация практичних заходів у межах пілотних операцій

стимулювання інноваційної діяльності проекту UNI4INNO Інноваційними офісами ВНЗ підтвердила тези, заявлені на семінарі "Побудова інноваційної культури університетів" – участь у конкурсах на фінансування досліджень неможлива без [2]: якісних досліджень; твердих зобов'язань керівництва ВНЗ; фінансових ресурсів, що виділяються на досягнення цілей; визначення дослідницьких компетенцій та навичок; валоризації дослідницького потенціалу на міжнародному рівні; міжнародної співпраці; своєчасної системи інформування; двобічного і результативного діалогу з промисловим сектором; ефективної системи управління і адміністративної системи; спрощених адміністративних процедур (час і обов'язки); кваліфікованого персоналу і якісних послуг ІО.

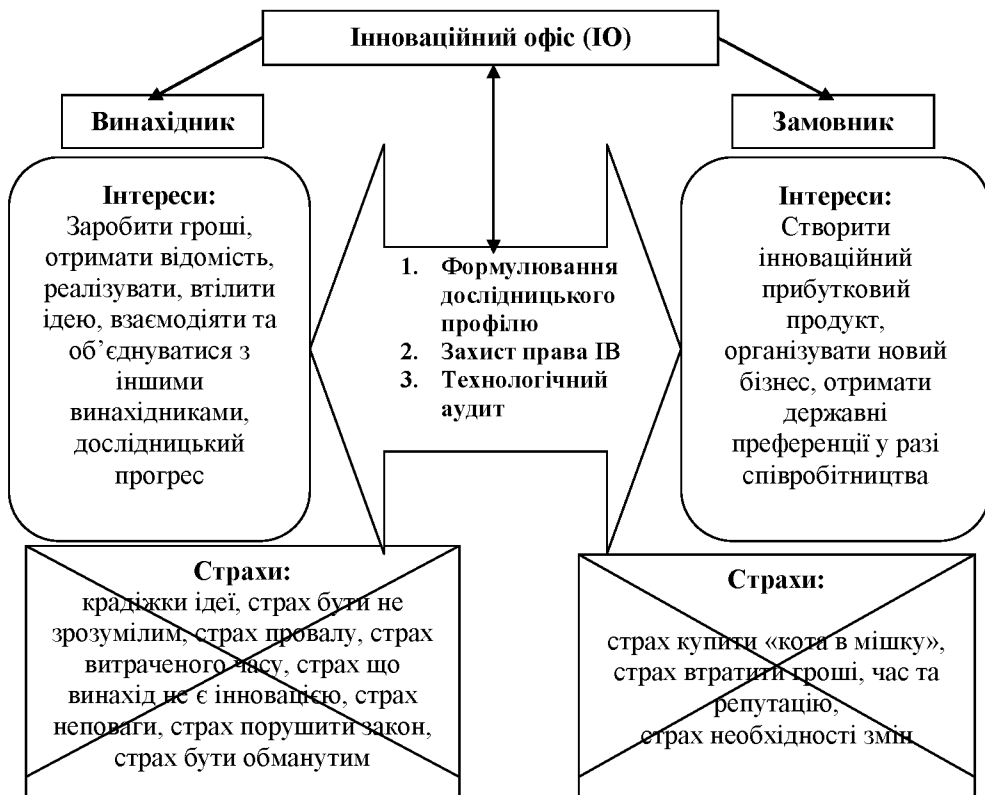

Рис. 1. Дієва машина трансферу ідей до суспільства

Для того, щоб машина трансферу ідей до суспільства працювала, виникає необхідність виконати такі завдання:

- 1. Сформулювати дослідницький профіль університету.**
- 2. Проводити технологічний аудит промислових підприємств.**
- 3. Забезпечувати захист ідеї винахідника.**

Формулювання дослідницького профілю інноваційним центром ОНУ, учасником мережі інноваційних центрів проекту, відповідно до отриманих українським координатором НАКУ ХАІ пропозицій, набуло такого вигляду співробітництва за рівнями:

1. Формування інформаційного поля:

- 1.1. Інформація щодо сутності інноваційних розробок, ступеня готовності (НДР, промисловий зразок, вже на ринку; проведені маркетингові дослідження; є бізнес-план; проектно-кошторисна документація; макет, демонстраційний зразок; проміжний НДДКР, потребує додаткових досліджень), переваг та недоліків продукції/технології/сервісу, потенційних замовників, вартість продукту/технології/сервісу (необхідна для завершення сума інвестицій);
- 1.2. Інформація щодо дослідницьких потужностей ВНЗ у форматі "Партнерська лабораторія";
- 1.3. Інформація щодо проблем, які ставлять промислові партнери перед дослідницькими підрозділами ВНЗ.

2. Стимулювання інноваційної діяльності (за регіонами);

3. Просування товарів та послуг (маркетингова, юридична, інформаційна підтримка).

Підготовка визначення дослідницького потенціалу установи включала передбачала запити щодо наукових інтересів; попереднього досвіду; зв'язків із промисловістю; наукових компетенцій в окремих сферах. Фактичними обставинами, в яких здійснювалися пілотні операції були:

- 1) наявна зацікавленість з боку "бізнес-янголів", інвесторів, венчурних фондів до ознайомлення з прикладними розробками університету у лаконічному вигляді, придатному для сприйняття бізнес-продукту,;
- 2) існувала недовіра до нової структури – заперечення можливості організувати трансфер у ВНЗ з аргументацією на те, що сам дослідник не зміг це зробити, внутрішня конкуренція, підвищена відповідальність та недостатня мотивація учасників процесу трансферу знань та технологій;
- 3) існуючі маркетингові заходи потребували цільового позиціонування: представлення винаходів не тільки як досягнень, а як інвестиційно привабливих продуктів; 4) не розроблено юридично погоджену, чітку та прозору систему матеріального стимулювання усіх учасників процесу впровадження інновацій за участю ІО. Брак фінансування роботи Інноваційного офісу (заробітна платня, матеріальне забезпечення), нестача бюджету на розвиток в умовах, коли міждисциплінарні компетенції (менеджмент, економіка, інтелектуальна власність, правовий захист розробників) потребували вагомого внеску співробітників ВНЗ.

Формування інформаційного поля відбувалося упродовж проведення інформаційних днів, конкурсів бізнес-ідей, виступів на засіданнях науково-технічної ради, із використанням каталогу інноваційних розробок науково-дослідної частини університету, інтерв'ю з науковцями, за допомогою розробки технологічних карт та представлення їх на сайті ІО.

У результаті сформовано новий склад команди вчених, спрямованих на участь у конкурсах проектів з метою фінансування досліджень (спонсорських

пошуків, міжнародних програм РП7, ТЕМПУС та ін.), а також виявило додаткові, досі не задокументовані розробки та потенціал, що підтверджує доцільність систематичного моніторингу та оновлення дослідницького профілю ВНЗ.

Проведення пілотних операцій дає змогу зробити висновок: існують риси, які відокремлюють інноваційну діяльність ВНЗ, це: спрямована і своєчасна комунікація; узгодження з міжнародними партнерами; постійний діалог з замовниками. Роздробленість дослідницьких груп і недовіру було подолано висуненням грантових пропозицій пошуку дослідників для вирішення проблем українських та іноземних грантодавців, написання проектних пропозицій, пов'язаних з подовженням формування інноваційної культури так і інноваційної інфраструктури: "Технопарки – шлях передачі досліджень університетів в суспільне життя", магістерських програм, спрямованих на посилення співробітництва з підприємствами та технологічним парком "Хемополь", представлення інформації щодо розробок у зрозумілому для інвестора вигляді.

Маркетинг поповнився зустрічами з підприємцями під час Днів бізнес-знайомств в Одесі, круглих столів, реклами ІО із уточненням дослідницького профілю університету на міжнародних порталах програм ТЕМПУС і РП 7, проведення конкурсів бізнес-ідей із залученням "бізнес-янголів" для встановлення інвестиційного потенціалу нових розробок ВНЗ, адресних зустрічей із потенційними інвесторами, участі в програмі "Формування інноваційної інфраструктури" Одеської обласної державної адміністрації.

На прикладі Технологічного університету ім. Чалмерса в Швеції продемонстровано як трансфер технологій допомагає у роботі партнерських структур та спеціально створених підрозділів, зокрема Наукового та Технологічного парків, Школи підприємництва (зі спеціальності "Інноваційний менеджмент"), Інкубатору інновацій, Інноваційний офісу, Центру дослідження інтелектуальної власності, Комунікаційного офісу [3]. Тобто функціонування ІО неможливе без інтеграції в процес генерації та виробництва інновацій із багатьма суб'єктами. Досвід тренінгового модуля в Швеції "Впровадження заходів підтримки інновацій та технологічного трансферу" дає можливість сформулювати принципи організації інноваційної інфраструктури університету: принцип розподілу праці; принцип професіоналізації управління нематеріальними активами; принцип виділення технологічного трансферу в автономний організований процес, який є організованим та переслідує чіткі цілі, що характеризуються конкретними вимірними показниками. Ефективність досягається за рахунок доцільності усіх елементів організаційної структури університету як провідника інновацій. Для оптимізації функцій управління поступово, "від простого до складного" створено цілісну інфраструктуру підтримки інновацій. Елементи організаційної структури народжувалися як результат необхідності виконання завдань зі стимулювання інновацій, що постійно виникають, та чіткішої реалізації певної стадії її впровадження. Ми бачимо сьогодні, яке висуває нам таку початкову інфраструктуру у вигляді заснованих у межах проекту "Інноваційних центрів" ВНЗ.

Неможливо організувати роботу машини трансферу ідей до суспільства без забезпечення **захисту права ІВ**. Перше питання, яке цікавить винахідника – це захист його інтересів у разі залучення посередника – ІО. Професійна й оперативна юридична діяльність можлива за допомогою підтримки та отримання

досвіду від спеціалізованих юридичних освітніх установ НД “Інститут правового забезпечення інноваційного розвитку” [4], національного електронного консалтингового центру з управління ІВ та ІО ВНЗ – лідерів технологічного трансферу. Така підтримка може здійснюватися на оплатній основі чи на взаємовигідних умовах просування розробок від ІО партнерського ВНЗ на ринку регіону та роботи в рамках мережі ІО за трьома рівнями, згаданих вище.

Технологічний аудит. Згідно з Наказом [5] для проведення технологічного аудиту залучають не менше двох незалежних експертів відповідної галузі. Їх залучення потребує від ВНЗ додаткових незапланованих витрат. Тому на цьому етапі проводився несистемний технологічний аудит у вигляді посилення співробітництва за наявними промисловими зв'язками університету та обробки запитів нових партнерів.

Розроблені пропозиції та досвід, отриманий в проекті ЄС “Університети для інновацій” стосовно практичної імплементації завдань Інноваційних центрів ВНЗ можуть створити дієву машину трансферу ідей до суспільства у разі врахування рекомендацій щодо законодавчого регулювання отриманого ВНЗ доходу, централізованих послуг з технологічного аудиту, наділення Інноваційних центрів ВНЗ правами самостійної юридичної особи, пільг у разі впровадження інновацій ВНЗ та пільгових режимів функціонування технологічних парків університетів розроблених у рамках проекту ЄС “Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні” [4].

1. Веб-сайт Року творчості. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://create2009.europa.eu/index_en.html.
2. Дегані М. Вартість досліджень та важливість співробітництва: Університет-Промисловість-Суспільство. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: TEMPUS – Університети для інновацій: http://uni4inno.eu/public_documents/UNI4INNO_StrategicWorkshop_ValueofResearch_DEGANI_UK.pdf
3. Ненно І.М., Кузнецов Э.А. Инновационный университет: механизм технологического трансфера // Актуальные проблемы экономики и менеджмента: теория, инновации и современная практика / Научная монография под ред. Э.А. Кузнецова. – Х.: Бурун Книга, 2011. – 512 с. – Глава 13. – С. 340–349.
4. Ненно І.М. Організаційно-правовий супровід сприяння комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються ВНЗ: досвід Європи в Україні // Проект Інноваційного кодексу України як новий етап розвитку нормотворення в інноваційній сфері: матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 14 червня 2011 р./ редкол.: С.М. Прилипко, Ю.Є. Атаманова, Д.В. Задохайло. – Х.: ФІНН, 2011. – 360 с. – С. 85–90.
5. Аналіз законодавства України у сфері досліджень, розробок та інноваційної діяльності та пропозиції щодо доповнень до законодавства. Том 2. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України. Проект ЄС “Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”. – К.:Фенікс, 2011. – 350 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://innopolicy.com.ua/wp-content/uploads/Monograph_Volume_2_UA.pdf
6. Наказ Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.2010р. № 18 “Про затвердження Методичних рекомендацій з комерціалізації розробок, створених в результаті науково-технічної діяльності”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dknii.gov.ua/index.php/uk/2010-07-30-12-14-41/faq>